

TERRORISME EN ANDERE BEDREIGINGEN VOOR DE NATIONALE VEILIGHEID ALS GEVOLG VAN MILITAIR INGRIJPEN IN IRAK

Een analyse ten behoeve van de briefing door HAIVD in de Ministerraad d.d. 7 februari 2003

1. Inleiding

De mogelijke oorlog tegen Irak lijkt op verschillende manieren verbonden te zijn met internationaal vertakt islamistisch terrorisme. Enerzijds wordt door de Amerikaanse en de Britse regering gesproken over een verband tussen het Iraakse bewind en de terroristische Al Qa'ida organisatie van Osama bin Laden. Op deze wijze wordt een oorlog met Irak geplaatst in de wereldwijde oorlog tegen het terrorisme zoals die na 11 september 2001 van start is gegaan. Anderzijds wordt door het Iraakse bewind, dat in het verleden aantoonbaar als een sponsor van terroristen is opgetreden, bedreigd met de mondiale inzet van het door islamistische terroristen beproefde middel van zelfmoordaanslagen indien een oorlog zou worden begonnen. Daarnaast zal een oorlog tegen Irak zonder twijfel een uitstralingseffect hebben op islamistisch-terroristische netwerken.

In deze analyse staan vier vragen centraal: 1. Maakt Irak gebruik van zogenoemd *state sponsored terrorism*? 2. Bestaan er banden tussen het Iraakse regime en terroristische groeperingen zoals Al Qa'ida? 3. Kan een aanval op Irak leiden tot nieuwe terroristische aanslagen? 4. Hoe reëel is het risico dat Nederland doelwit wordt van terroristische aanslagen of sabotage-acties als gevolg van een militair ingrijpen in Irak? Aan het slot van de analyse wordt een beeld gegeven van mogelijke reacties onder bevolkingsgroepen in Nederland

2. Maakt Irak gebruik van *state sponsored terrorism*?

In een zeer recent interview met *Der Spiegel* heeft de Iraakse vice-president Taha Yassin Ramadan gezegd dat in geval van een Amerikaanse invasie Irak "duizenden zelfmoordenaars" zal inzetten om zich te verdedigen. Hij zei dat "zelfmoordmartelaren de nieuwe Iraakse wapens zijn, die niet alleen in Irak zullen worden ingezet." Afgelopen dinsdag meldde de Amerikaanse krant *The Washington Post* op gezag van bronnen bij Amerikaanse inlichtingendiensten dat Saddam Hussein agenten naar het buitenland heeft gestuurd om Irakezen die daar actief zijn te voorzien van conventionele, chemische of biologische wapens. De door de krant aangehaalde bronnen vermoeden dat Irakezen in het buitenland en terreurgroepen de opdracht krijgen aanslagen te plegen op Amerikaanse burgers, ambassades en andere westerse doelen, zodra de Verenigde Staten Irak aanvallen.

Deze en andere berichten wekken de indruk dat het Iraakse bewind terroristen zal inzetten om bij een gewapend conflict tussen de Verenigde Staten en Irak aanslagen te plegen tegen westerse doelen en belangen.

De AIVD heeft gedurende het afgelopen jaar meerdere berichten ontvangen over groepen Irakezen die door het regime in Bagdad naar westerse landen zouden zijn gestuurd, met de bedoeling om bij een aanval op Irak (vergeldings-)aanslagen te plegen tegen westerse doelen.

Bij de AIVD is bekend dat de Iraakse inlichtingendienst Mukhabarat een afdeling heeft waar mensen worden opgeleid voor terroristische activiteiten. Ook gaat de dienst ervan uit dat Irak beschikt over de kennis en middelen om NBC-terrorisme aan te wenden. Of het Iraakse regime ook bereid is om deze middelen in te zetten, is niet bekend. Evenmin kan de AIVD bevestigen dat zich in Nederland of andere westerse landen terroristische eenheden bevinden die voornemens zijn aanslagen te plegen als reactie op een militair ingrijpen in Irak.

3. Bestaan er banden tussen Irak en terroristische groeperingen?

Irak heeft een geschiedenis van het steunen van terroristische groeperingen die door een nationalistisch gedachtegoed worden geïnspireerd. Daarbij kan worden gedacht aan de Palestijnse terroristenleiders zoals Abu Abbas, de *mastermind* achter de kaping van de Achille Lauro in 1986, en de beruchte Abu Nidal, die vorig jaar in Bagdad is vermoord. Deze groepen waren gericht op het bereiken van doelstellingen zoals de vernietiging van Israël en het vestigen van een staat voor de Palestijnen, maar minstens zo belangrijk was dat ze door het regime in Bagdad konden worden gebruikt voor de eigen politieke agenda. Naast deze radicale Palestijnen ondersteunt Irak ook al jarenlang de Iraanse oppositiebeweging Mudjahedin-e-Khalq, die door de Europese Unie op de lijst van terroristische groeperingen is geplaatst.

Sinds vorig jaar wordt door leden van de Amerikaanse regering een verband gelegd tussen Irak en terrorisme van een andere orde: het radicaal-islamitische terreurnetwerk Al Qa'ida. Irak heeft zich in Amerikaanse ogen sinds 1991 geëvolueerd in een "schurkenstaat" die massavernietigingswapens probeert te verkrijgen, niet alleen om de eigen militaire macht te versterken en om het Midden-Oosten te domineren. Irak wil -in deze redenering- terroristische groeperingen van massavernietigingswapens voorzien om de Verenigde Staten op afstand te kunnen treffen, zonder dat het spoor terug naar Bagdad kan worden gevolgd.

Maar kloppen dergelijke beschuldigingen ook? Hoe sterk zijn de bewijzen dat Saddam Hussein terreurnetwerken zoals dat van Al Qa'ida inzet om aanslagen uit te voeren tegen het westen? Voor een belangrijk deel betreffen de Amerikaanse beschuldigingen de aanwezigheid van Al Qa'ida-elementen in Irak, waaronder één van de leiders Abu Mus'ab al Zarqawi. Hij was volgens de V.S. één van de centrale figuren van Al Qa'ida in Afghanistan en gaf aldaar leiding aan pogingen om biologische en chemische wapens te ontwikkelen.

De afgelopen week zijn verhalen in de pers verschenen waarin de Amerikaanse en Britse inlichtingendiensten zich distantiëren van de door de Amerikaanse regering gesuggereerde link tussen Saddam Hussein en Al Qa'ida.

4. Hoe reëel zijn nieuwe aanslagen door terroristische groeperingen?

Islamistische terroristen legitimeren hun activiteiten mede door te verwijzen naar het lot van het Iraakse volk. Dit doen zij overigens evenzeer door te verwijzen naar het lot van de Palestijnen. De gevolgen van de door de VN opgelegde sancties tegen Irak worden door tal van islamistisch-terroristische woordvoerders, waaronder Osama bin Laden, benut om de in hun ogen moslimvijandige internationale gemeenschap tot doelwit van terroristische aanslagen te verklaren. Daarbij komt dat diverse doelstellingen die met name Al Qa'ida wil verwezenlijken, zoals het beëindigen van de Amerikaanse militaire aanwezigheid in Saoedi-Arabië, direct te herleiden zijn tot de Golfoorlog van 1991. Zodra een oorlog tegen Irak wordt begonnen dan kan worden verwacht dat leden van internationaal vertakte islamistische-terroristische netwerken dit zullen interpreteren als een aanval op de door hen te verdedigen islamitische gemeenschap. Van zijn kant zoekt Saddam Hussein aansluiting bij zowel de Arabische als de islamitische wereld. Tijdens de Golfoorlog is reeds gebleken dat hij door het aanvallen van Israël en het zich opwerpen als beschermheer van het Palestijnse volk zijn oorlog nagenoeg wereldomvattend tracht te maken. Hoewel Saddam Hussein op het ideologische vlak weinig gemeen heeft met islamistische terroristen, hebben beide dezelfde vijand en spreken beide over een oorlog tegen Irak als een aanval op de islam.

In hoeverre dit het plegen van aanslagen door islamistische terroristen in de hand zal werken valt moeilijk te voorspellen. Het valt niet uit te sluiten dat Al Qa'ida, of daaraan gerelateerde groeperingen, het plegen van aanslagen zullen gebruiken om extra verwarring en onrust te zaaien of om bijvoorbeeld Nederland te bewegen de steun voor het militaire ingrijpen te staken. In dat licht wordt opgemerkt dat Al Qa'ida de aanslag op Bali in rechtstreeks verband heeft gebracht met de Australische deelname aan de acties in Afghanistan. Openlijke steun voor een militair ingrijpen in Irak zal het risico doen toenemen dat Nederland of Nederlandse belangen doelwit zullen worden van terroristische acties van groeperingen als Al Qa'ida.

Voor islamistisch terroristen is het van ondergeschikt belang of een oorlog tegen Irak met of zonder tussenkomst van de VN-Veiligheidsraad wordt begonnen. In beide gevallen zal de Verenigde Staten als agressor worden gezien. Dit geldt overigens ook voor de bondgenoten van de V.S. In het geval van een openlijke ondersteuning van, of actieve bijdrage aan een oorlog tegen Irak zal ook Nederland als zodanig worden beschouwd. Hiermee neemt het risico dat Nederland of Nederlandse belangen elders doelwit zullen worden van islamistisch-terroristische aanslagen toe.

Nederlandse belangen in het buitenland

Het risico dat Nederland of Nederlandse belangen doelwit zullen worden van terroristische acties beperkt zich overigens niet tot het Nederlands grondgebied. Ook Nederlandse diplomaten, Nederlandse ambassades en medewerkers van hulpverleningsorganisaties die zich bevinden in landen in de Golfregio en andere Arabische en islamitische landen, zullen bij Nederlandse steun voor een aanval op Irak een verhoogd risico lopen.

5. Verwachtingen t.a.v. de reacties in Nederland*Iraakse gemeenschap*

De Iraakse gemeenschap in Nederland is de afgelopen jaren gegroeid van 8.000 in 1995 tot ongeveer 40.000 in 2002. Dit betreft alleen Irakezen die een verblijfsstatus hebben dan wel de Nederlandse nationaliteit hebben gekregen. Behalve deze geregistreerde Irakezen bevindt een onbekend aantal Irakezen zich illegaal in Nederland.

Irakezen brengen regelmatig bezoeken aan Nederland, bijvoorbeeld om familie te bezoeken, maar ook handelsdelegaties en diplomatieke koeriers bezoeken Nederland.

Negentig procent van de Irakezen in Nederland behoort tot de 'eerste generatie', dat wil zeggen dat ze in Irak geboren zijn. Vergeleken met allochtonen van de tweede of derde generatie zal de band met hun vaderland relatief sterk zijn en daarmee ook hun gevoeligheid voor wat er in Irak gebeurt. Veel in Nederland verblijvende Irakezen hebben nog familie, vrienden en bekenden in Irak. Bij een militair ingrijpen in Irak zal de zorg om hun veiligheid onder de in Nederland verblijvende Irakezen sterk toenemen. Ten tijde van de Golfoorlog in 1991 leidde dit tot de organisatie van demonstraties om aandacht te vragen voor het lijden van de Irakese bevolking en tot fondsenwerving om de Iraakse bevolking te helpen met bijvoorbeeld voedsel en medicijnen. Indien een militaire interventie tot aanzienlijke aantallen burgerslachtoffers leidt, kan deze zorg mogelijk omslaan in onrust en vormen van protest. Naar verwachting zullen dergelijke demonstraties een vreedzaam karakter kennen, hoewel nooit valt uit te sluiten dat individuen of groepen overgaan tot meer militante vormen van protest.

Het overgrote deel van de Iraakse gemeenschap in Nederland bestaat uit Irakezen die hun land zijn ontvlucht vanwege de politieke, maatschappelijke of economische situatie. Slechts weinig in Nederland woonachtige Irakezen koesteren sympathie voor Saddam Hussein. Steunbetuigingen aan het adres van Saddam Hussein zijn dan ook niet te verwachten. Hoewel de

reacties in de Iraakse gemeenschap tijdens de Golfoorlog in 1991 meevielen, kan niet direct een parallel worden getrokken met de huidige situatie. Sinds begin jaren negentig is de Iraakse gemeenschap in Nederland sterk gegroeid en zestig procent van de Irakezen in Nederland is van Koerdische afkomst. Dit kan met name tot onrust leiden indien Noord-Irak het strijdtoneel wordt en Turkije zich in de oorlog mengt door (een deel van) Noord-Irak te bezetten.

Moslimgemeenschap

Niet alleen leden van islamistisch-terroristische netwerken voelen een geestverwantschap met het Iraakse volk. Overal ter wereld onderschrijven ook meer gematigde moslims het beeld dat het Iraakse volk reeds jaren slachtoffer is van overwegend Amerikaanse agressie. Ook in Nederland treft men in de moslimgemeenschap een vaak sterk gevoelde verbondenheid met het lot van het lijdende Iraakse volk aan. Verwacht kan worden dat deze sentimenten versterkt zullen worden bij een oorlog tegen Irak. Anders dan bij islamistische terroristen het geval is, mag worden verwacht dat een mogelijke veroordeling uit deze hoek van militair ingrijpen mede afhankelijk is van het gegeven of een mogelijke oorlog tegen Irak al dan niet door VN-Veiligheidsraad wordt gesanctioneerd. Militair ingrijpen zonder mandaat van de VN zal anti-Amerikaanse, anti-joodse en anti-westerse sentimenten verder aanwakkeren. Mocht de Nederlandse overheid een dergelijk ingrijpen openlijk steunen of daaraan een actieve bijdrage leveren dan is het mogelijk dat een deel van deze gevoelens ook in specifiek anti-Nederlandse termen zal worden vertolkt. In dat geval worden demonstraties en andere protestacties verwacht waarbij het gebruik van geweld niet kan worden uitgesloten.

Mujahedin-e-Khalq

De AIVD houdt rekening met acties door de Iraanse oppositiebeweging Mujahedin-e-Khalq (MKO).

Na geruchten over een aanslag op de leiders van de in april 1992, vielen MKO-leden wereldwijd (onder andere in Nederland) diverse Iraanse ambassades binnen, waarbij ze zware materiële schade aanrichtten en ambassadepersoneel verwonden. Zeker na de negatieve aandacht voor MKO en het feit dat de Europese Unie de MKO op de lijst van terroristische groeperingen heeft geplaatst, kunnen dergelijke (radicale) acties niet worden uitgesloten.

Andere bevolkingsgroepen

Het grootste deel van de Turkse gemeenschap in Nederland zal zich waarschijnlijk conformeren aan het standpunt van de Turkse regering. Een eventuele bezetting van Noord-Irak door Turkije zal wel tot onrust leiden binnen de Turks-Koerdische, Iraaks-Koerdische en Turkmeense gemeenschap in Nederland.

Politiek en activistisch "links Nederland" heeft zich de afgelopen maanden reeds expliciet tegen een aanval op Irak gekeerd. Sinds enige tijd is het "Platform tegen de Nieuwe Oorlog" actief. Dit betreft een conglomeraat van organisaties uit alle hoeken van de samenleving, met name uit de meer radicaal-linkse hoek. Op 27 oktober 2002 heeft het genoemde platform in Amsterdam een grootse demonstratie gehouden onder het motto "Geen oorlog in Irak". Aan deze demonstratie namen 5.000 demonstranten deel. Ook het transport van Amerikaans militair materieel vanuit Duitsland trekt de aandacht van antimilitaristen en andere linkse activisten. Zij hebben al enkele malen geprotesteerd in de haven van Antwerpen, waar al enige tijd militair materieel wordt verscheept, en bij de haven van Delfzijl, waar een Amerikaans militair vrachtschip ligt. Tot nu toe hebben dergelijke protesten een vreedzaam karakter. Indien de aanval op Irak daadwerkelijk wordt ingezet, zal het protest van activisten waarschijnlijk een militanter karakter krijgen. Er zijn reeds nieuwe demonstraties aangekondigd, waaronder een grote anti-oorlogsdemonstratie in Amsterdam op 15 februari a.s., waartoe het Europees Sociaal Forum (ESF) heeft opgeroepen. Mogelijk zullen ook personen uit extreem-rechtse kringen zich aansluiten bij anti-joodse en anti-Amerikaanse protestacties.